

IHMISELTÄ IHMISELLE

Kansanopistojen
hakevan toiminnan
elävä ekosysteemi

ALUKSI

Tässä yhteenvedossa tarkastellaan hakevaa toimintaa kansanopistokentällä, sen nykytilaa sekä kehittämismahdollisuuksia. Pyrkimyksenä on avata ja tarjota tulokulmia hakevaan toimintaan sekä sanoittaa asiaa eri lähtökohdista käsin. Tarkoituksena ei ole yksiselitteisen määritelmän tai toimintasuunnitelman laatiminen, vaan pikemminkin keskeisten näkökulmien esille nostaminen, yhteisten ajatusmallien ja niiden kautta uusien avauksien löytäminen sekä pyrkimys päivittää hakevan toiminnan käsitettä tähän hetkeen. Yhteenvedossa huomioidaan eri tasoilla tehtävä hakeva toiminta ja pyritään löytämään niitä muutostekijöitä, jotka muuttavat hakevan toiminnan käytäntöjä nyt ja tulevaisuudessa.

Hankkeen aikana on vahvistunut ymmärrys siitä, että aliedustettujen ryhmien koulutukseen saamiseksi tarvitaan useita ja myös uudenlaisia lähestymistapoja motivaation ja opiskelun halun herättämiseksi ja keinoja osallistumisen mahdollistamiseksi. Tarvitaan palveluja niille, jotka eivät itse hakeudu opintoihin johtuen motivaation, osaamisen tai muiden syiden vuoksi.

Myös Jatkuvan oppimisen parlamentaarisen uudistuksen linjauksissa (VN 38/2020) todetaan selkeä tarve hakevalle toiminnalle. Määritellyissä toimenpiteissä hakeva toiminta kytketään tiiviisti osaamis- ja ohjauspalveluihin, jotka räätälöidään yksilön tarpeen mukaan sekä liitetään viestintätoimintaan, jolla tuodaan esiin jatkuvan oppimisen hyödyt ja luodaan myönteistä kuvaa jatkuvasta oppimisesta.

Kansanopistoissa on kehitetty ja ollaan kehittämässä erilaisia toimintatapoja perus- ja digitaitoihin ja työllistymis- ja työmahdollisuuksia vahvistavien koulutusten kohderyhmien tavoittamiseksi. Tämän yhteenvedon pohjana ovat keväällä 2021 viidessä eri kansanopistossa tehdyt haastattelut, joilla kerättiin tietoa tämän hetken toimista opistoilla. Lisäksi yhteenvedossa pohditaan hakevaa toimintaa sekä aiheeseen liittyvän, jo olemassa olevan materiaalin, että kansanopistokentällä ajankohtaisten muutostekijöiden kautta.

Yhteenvedo on tuotettu osana Kansanopistot aikuisten digitaalisten taitojen ja perustaitojen vahvistajana -koulutushanketta, jossa koulutukseen osallistujat ovat kehittäneet opetussuunnitelmia ja pedagogista osaamistaan liittyen erityisesti kansanopistojen toteuttamiin perus- ja digitaitoja sekä työllistymis- ja työmahdollisuuksia vahvistaviin koulutuksiin.

Yhteenvedo:
Sanna Gango,
vararehtori,
Kymenlaakson Opisto

Julkaisija:
Suomen Kansanopistoyhdistys ry 2021

→ kansanopistot.fi

Mitä hakevalla toiminnalla tarkoitetaan?

Hakeva toiminta käsitetään perinteisesti tiettyjen erityisten toimintamuotojen, esimerkiksi ei-institutionaalisisissa puitteissa ja koulutusorganisaation ulkopuolella tapahtuvaksi aktiiviseksi opiskelijoiden hakemiseksi. Perinteisesti siinä on sovellettu kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutusta ja jalkautumista esimerkiksi yrityksiin, harrastustoiminnan pariin tai vaikkapa työhallinnon toimipisteisiin.

Edellistä laajemmassa mielessä hakevalla toiminnalla tarkoitetaan tietoisuuden lisäämistä koulutusmahdollisuuksista ja koulutuksen merkityksestä sekä koulutusten tarjoamista ihmisten lähellä heidän omien ja toisaalta toimintaympäristön tarpeiden pohjalta. Hakeva toiminta on rutiineja rikkovaa ja uusia toimintatapoja tuottavaa opintoihin hakeutumista edistävää toimintaa, joka ei ole synonyymi markkinoinnille. Hakeva toiminta sisältää jotain syvempää ja enemmän ihmistä lähelle menevää.

Koska hakeva toiminta on ajassa ja paikassa, erilaisissa toimintaympäristöissä ja konteksteissa elävä toimintamuoto, sen tiukka määrittely tai asettaminen raameihin ei ole mielekäästä. Mieluummin voidaankin puhua ilmiöstä, joka on ensin tiedostettava ja tilannekohtaisesti sanoitettava, jotta sitä voidaan tietoisesti kehittää aina omista lähtökohdista käsin prosessimaisesti ja aktiivisesti toimien.

Hakeva toiminta on monisyinen kokonaisuus myös kansanopistoissa. Jo kansanopistojen koulutusmuotojen ja kohderyhmien kirjo on laaja. Tämä tarkoittaa, että yhdellä opistolla saattaa olla hyvinkin monen-

Hakeva toiminta on monisyinen kokonaisuus myös kansanopistoissa.

laisia ja toisistaan poikkeavia hakevan toiminnan muotoja. Lisäksi toimintaympäristö määrittää aina tarpeita, jotka saattavat olla eri alueilla hyvinkin erilaisia.

Usein kansanopistot myös paikkaavat yhteiskunnan suojaverkkoon syntyneitä reikiä, hakevat marginaaliryhmiä, järjestävät kapeille sektoreille suunnattuja erityiskoulutuksia tai tiettyjen alojen erityisosaamista lisääviä täydennyskoulutukseksi sopivia opintokokonaisuuksia. Hyvin usein aliedustettujen ryhmien kanssa tehdään arvoihin ja laajempaan yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen pohjautuvaa työtä.

Kaikki edellä mainittu haastaa kansanopistojen hakevaa toimintaa kehittymään jatkuvasti. On löydettävä uusia toimintamuotoja ja tapoja, joilla kohderyhmiä on mahdollista tavoittaa. On eletävä vahvasti ajassa.

Parhaimmillaan hakeva toiminta on suunnitelmallista ja strategista toimintaa sekä opistoissa että yhteistyöverkostoissa. Kun hakeva toiminta ymmärretään kokonaisvaltaisesti ja tiedostetaan sen formaalit ja non-formaalit ilmentymät, on ehkä helpompi miettiä hakevan toiminnan yhteyksiä, toimintaan kuluvia resursseja ja uudenlaisia hakevan toiminnan toimenpiteitä.

”Opettajan omalla

persoonallaan tekemä työ on hakevassa toiminnassa keskeinen. Nykyiset ja entiset opiskelijat levittävät hyvää opettajastaan. Opettaja miettii myös jatkopolkuja ja suunntaa opiskelijoiden kanssa: poluttaminen on myös huomioitava aina hakevassa toiminnassa...”

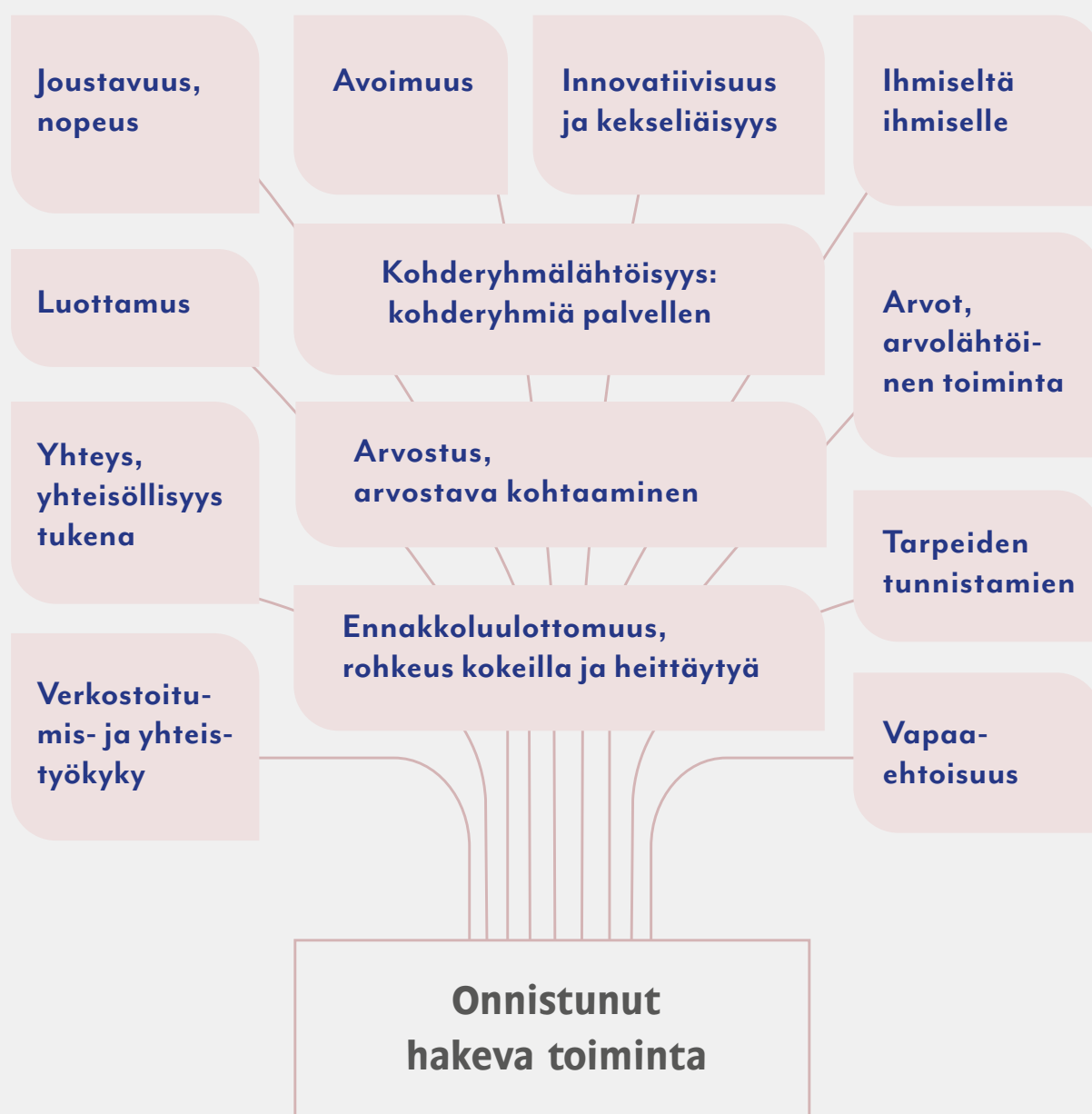
”Nyt kun tarkemmin

ajattelee, niin meillähän on **sekä formaalia että non-formaalia hakevaa toimintaa**. Teemme suunnitelmallisesti ja tietoisesti jotain yhteistyökumppaneiden kanssa, mutta sitten tapahtuu paljon ihan opiston arjessa. Viidakkorumpu opiskelijoiden keskuudessa tai opettajan ikään kuin huomauttaen tekemä hakeva toiminta...”

Millaista formaalia ja non-formaalia hakevaa toimintaa opistossasi on?

Onnistuneen hakevan toiminnan keskeisiä elementtejä

Kansanopistojen hakevaa toimintaa tehdään eri tasoilla laajoissa verkostoissa

Hakevaa toimintaa tehdään eri tasoilla

Hakevan toiminnan keskeisiä kumppanuuksia kansanopistoissa

Kumppanuudet vaihtelevat tunnistettujen tarpeiden, toimintaympäristön, koulutusten sisältöjen ja kohderyhmien mukaan. Myös opiston oma organisaatio, johto ja taustayhteisö vaikuttavat siihen, millaisia kumppanuuksia opistolla on.

Mitä muita tahoja tunnistat?

Hakevan toiminnan elävässä ekosysteemissä haetaan hubeja

Hakevan toiminta on tarvelähtöistä. Hakevan toiminnan elävässä ekosysteemissä haetaan HUBEja (yhteistyön tiloja) sekä yhteistyötahojen että koulutusten kohderyhmien kanssa.

Yhteistyön tilat tarkoittavat yhteistä motivaatiota, tavoitetilaa ja toimintatapoja hakevan toiminnan mahdollistamiseksi. Yhteistyön tiloissa huomioidaan kohderyhmän ja yksilön tarpeet sekä koulutuksen sopiminen elämän suunnitelmaan.

Hakevan toiminnan muotoja

Alueilla hakevaa toimintaa leimaa innovatiivisuus ja kekseliäisyys: yhteistyötaho saattaa joskus löytyä yllättävältäkin taholta.

Hakevan toiminnan yhteistyötä on tehty esimerkiksi urheiluseurojen, lastenneuvolan, nuorten suosimien kahviloiden, maahanmuuttajayhdistysten tai työpaikojen kanssa. Tällaisissa malleissa molemmat osapuolet hyötyvät, kun kohderyhmän tarpeita pystytään hahmottamaan useiden toimijoiden kanssa kokonaisuutena.

Hakevassa toiminnassa on siis jalkauduttava sellaisiin arkiympäristöihin, missä kohderyhmän ihmiset liikkuvat ja toimivat. Kohderyhmästä riippuen myös hakevaa toimintaa saattaa tehdä laaja-alainen ja moniammatillinen tiimi.

Messut,
tapahtumat

Koulu-
vierailut
sekä
opistolle
että
opistolta

Opiskelijoiden
hyödyntäminen
hakevassa toi-
minnassa: ”vii-
dakkorumpu”

Ohjaamot
ja ohjausta
tekevät

Feissaaminen,
”hihasta kiinni”

Työelämä-
foorumit

Opistopäivät,
avoimet ovet
opistolla

Harrastus-
piirit,
yhdistykset
linkkeinä

Työpaikat:
vierailut
työpaikoille
ja työpaikoilta
opistolle

Vierailut ja
tempaukset
virastoissa,
sote-palvelu-
pisteissä yms.

Alumni-
toiminta

Opot

”Hakevassa

toiminnassa pyritään aina kaikkien osapuolten win-win tilanteeseen.”

”Kyllä aikuisiällä

on hankala korjata sellaisia syvälle meneviä asioita, jos on lapsesta saakka ollut huono jossain. Sen tolkuttaminen, että opiskella voi muutoinkin kuin kirjaa lukemalla tai kurseilla istumalla, ei lopu. Kun ihminen voi loistaa niin monella tapaa.”

”Miten saimme

työttömät tulemaan opistolle? Tarjosimme heille ilmaisen lounaan ja samalla kerroimme opinnoista ja erilaisista mahdollisuuksista meillä. Kyllä sieltä opiskelijoita tuli. Kun ne vaan kerran saadaan tulemaan opistolle, niin sen jälkeen on paljon helpompaa.”

Monista erilaisista toimintamuodoista huolimatta edelleen ratkaisematta jää kysymykset siitä, miten tavoitamme ne ihmiset, jotka eivät ole aktiivisia toimijoita oikein missään ja joiden elämänpiiri on erityisen suppea? Miten motivoimme, muutamme käsityksiä opiskelusta tai aiemmista, ehkä negatiivisista oppimiskokemuksista?

Kansanopistot hakevan toiminnan alueellisina toimijoina

Alueellinen ja paikallinen yhteistyö korostuu kansanopistojen hakevassa toiminnassa ja sen kehittämisen ja vahvistaminen nähdään yhdeksi tärkeimmistä osa-alueista hakevan toiminnan edistämiseksi.

Kansanopistot haluavat olla vastaamassa alueensa osaamistarpeisiin joustavalla ja nopealla toiminnallaan. Verkostoyhteistyön merkitys tunnustetaan ja sitä yritetään kehittää, mutta erityisesti pienempien opistojen kohdalla resursointi asettaa omat rajansa: aktiivinen osallistuminen ja käytännön toteutusten toimeenpano jää alueilla usein suuremmille koulutuksen järjestäjille.

Parhailtaan käynnissä oleva jatkuvan oppimisen uudistus ja siihen liittyvät alueelliset yhteistyöverkostot tukevat vahvasti hakevan toiminnan yhteistyön kehittämistä ja koordinoitua. Erityisesti alueelliset työelämän osaajatarpeiden kartoitukset, joita on parhailtaan tehty jatkuvan oppimisen alueellisissa yhteistyöryhmissä, nähtiin hyvänä pohja-aineistona koulutusten suunnittelulle ja hakevalle toiminnalle.

Myös tiedonkulun nähtiin parantuneen jatkuvan oppimisen yhteistyön myötä: verkostojen kautta ennakoita eri alojen tulevaisuuden näkymiä ja tehdään vahvemmin yhteistyötä työelämän kanssa.

Alueelliset projektit ja yhteistyöhankkeet, joissa hakevaa toimintaa on tehty useiden koulutuksen järjestäjien kesken yhteistyönä, ovat tärkeitä. Vaikka projektit ovat määräaikaista, niistä saadaan kuitenkin lisäresursseja hakevaan toimintaan. Projekteissa voidaan kokeilla uutta ja usein hyviä käytänteitä jää elämään myös projektin jälkeen.

Kaiken kaikkiaan jatkuva perehtyminen alueellisiin suunnitelmiin ja kehitysnäkymiin, tilastoihin, saatavilla oleviin tutkimuksiin ja dataan, olisi opistojen näkökulmasta tärkeää. Opistoissa koetaan kuitenkin, ettei tällaiseen suunnitelmalliseen ja ennakoivaan työhön ole tällä hetkellä tarpeeksi resursseja. Kansanopistojen aktiivisuus verkostoitumisessa ja henkilökohtaisten suhteiden merkitys on tärkeää myös hakevan toiminnan näkökulmasta. Esimerkiksi kuntapäätäjillä tai yrityksillä täytyy olla ajankohtainen tieto opiston toiminnasta ja siitä, kuinka opistoa voi alueella täysipainoisesti hyödyntää.

Kansanopistojen verkostoitumistaitoja olisi edelleen hyvä kehittää, jotta kansanopistoilla oleva erityisosaaminen tulisi paremmin esille ja täysimittaisesti alueiden käyttöön.

Alueellisella ja paikallisella tasolla hakevassa toiminnassa korostuu TE-hallinnon kanssa tehtävä yhteistyö, joka koettiin opistoissa sujuvaksi. Erityisesti maahanmuuttajakoulutuksen osalta TE-viranomaiset ovat tärkeä linkki opistoille. Myös kuntien rooli korostui monessa kohtaa. Esimerkiksi yhteistyö kuntien ja seutukuntien maahanmuuttotyön ja työllisyyskäsiköiden sekä jatkuva vuoropuhelu ohjaamojen kanssa ovat keskeisiä hakevan toiminnan yhteistyömuotoja.

Sairaanhoitopiirit toimivat monien opistojen yhteistyökumppaneina esimerkiksi tuetun työllistymisen asiakkaiden tai erityisryhmien kohdalla.

Hakevan toiminnan monimuotoisuus maahanmuuttajien kohderyhmässä

Maahanmuuttajien kohderyhmän osalta tärkeitä hakevan toiminnan muotoja ovat:

1 Entiset ja nykyiset opiskelijat: viidakkorumpu ja suusta suuhun viesti

2 Mutkaton yhteistyö TE-toimistojen kanssa (hakeva ja tukeva toiminta, ohjaus)

3 Yhteistyö kuntien ja seutukuntien maahanmuuttotyötä tekevien tahojen kanssa

4 Aktiivinen yhteydenpito maahanmuuttajien verkostoihin ja harrastustoimintaan (esim. maahanmuuttajayhdistykset)

Miten hakevaa toimintaa tulisi tehdä, kun kohderyhmänä ovat erilaisista taustoista ja kulttuureista tulevat maahanmuuttajat kuten esimerkiksi:

- Lukutaidoton maahanmuuttaja?
- Heikot perustaidot omaava?
- Ammatillisen pätevyyden kotimaassaan hankkinut?
- Korkeasti koulutettu, kotimaassaan yliopistotason koulutuksen hankkinut?
- Täysin kouluttamaton, opiskelunvalmiuksiltaan heikko?
- Pitkän työuran kotimaassaan tehnyt?
- Kotimaassaan yrittäjänä toiminut?
- Kotimaassaan korkeassa asemassa toiminut?
- Työperäisen maahanmuuton kautta tulevat perheenjäsenet?
- jne.

Erilaiset kohderyhmät määrittävät verkostot, lähestymistavat ja sanoman, jolla lähestytään.

”Viidakkorumpu.

Se tarkoittaa, että meillä on laatua, laadukasta opetusta, jonka perään oppilaat tulevat, kun ovat kuulleet siitä. Sehän se on paras lähtökohta opiskelulle, kun halutaan tulla nimenomaan meille.”

Kansanopistojen työelämä-yhteistyön vahvistaminen hakevan toiminnan kautta

Työelämän kanssa tehtävä yhteistyö korostuu erityisesti ammatillista koulutusta tarjoavien opistojen osalta, mutta myös maahanmuuttajakoulutuksessa sekä tietyille alalle erityisosaamista tarjoavilla kansanopistolinjoilla. Kansanopistojen ja työelämän yhteistyön merkitys tulee jatkossa vahvistumaan, sillä esimerkiksi jatkuvan oppimisen uudistuksen myötä opistoille tarjoutuu paljon mahdollisuuksia kehittää uudenlaisia koulutussisältöjä ja -kokonaisuuksia. Tämä edellyttää myös hakevalta toiminnalta uudenlaisten muotojen kehittämistä yhteistyössä työelämän kanssa.

Jatkuvan oppimisen parlamentaarisessa uudistuksessa on tunnistettu mm. yrittäjä ja itsensä työllistäjät keskeiseksi kohderyhmäksi, kun puhutaan aliedustetuista ryhmistä ja perustaitojen vajeesta. Näiden kohderyhmien osalta koulutukseen osallistuminen on ymmärrettävistä syistä haastavaa: yksinyrittäjän irtautuminen täydennyskoulutukseen tarkoittaa mahdollisesti taukoa yritystoiminnassa tai edellyttää työvoiman rekrytointia, mihin yksinyrittäjällä ei välttämättä ole taloudellisia mahdollisuuksia. Itsensä työllistäjät ja free-lance-pohjalta työskentelevät ovat puolestaan joukkoa, jolle työtilaisuuksia tulee usein yllättäen ja ”on taottava silloin, kun rauta on kuumaa”. Sitoutuminen etenkin pidempikestoisiin koulutuksiin saattaa siksi olla haastavaa, vaikka kouluttautumisen hyödyt nähtäisiinkin kohderyhmän keskuudessa pidemmällä tähtäimellä.

Näiden kohderyhmien osalta esimerkiksi alueelliset elinkeinoyhtiöt ja kauppakamarit tekevät jo monilla alueilla koulutustoimintaa, joka on usein lyhytkestoista, tarkoin kohdennettua ja aihepiireiltään rajattua. Kansanopistot voisivat tiivistää hakevan toiminnan osalta yhteistyötä tämän tyyppisten

”Jatkuvan oppimisen

uudistuksessa näen kyllä, että kansanopistoille on tulossa merkittävän rooli ammattitaidon ylläpitäjänä.”

”Olisi nähtävä tarpeita kauemmas, jotta koulutustarjontaa voitaisiin muokata niihin sopivaksi. Toisaalta tarpeet saattavat ilmaantua yhtäkkiä ja niihin pitäisi vastata. Yritykset katsovat eteenpäin hyvin lyhyellä aikajänteellä, me joudumme miettimään keinoja miten pystymme reagoimaan... Toki isoissa linjoissa merkit ovat selvästi olemassa, vestökehitys ja muut isommat yhteiskunnalliset muutokset... niin että sote-puolen osaajille riittää kyllä jatkossakin töitä...”

tahojen kanssa ja tarjota niille omaa erityisosaamistaan. Yhdistämällä voimavaroja, miettimällä rooleja ja molempien tahojen ydinosiamisia sekä kehittämällä rohkeasti uutta voisi syntyä entistä kattavampia koulutuskokonaisuuksia myös näiden kohderyhmien tarpeisiin.

Työelämän muutosten ennakkoinnin merkitys sekä lyhyellä että pidemmällä tähtäimellä nousee vahvasti esille myös kansanopistokentällä. Nopeat muutokset toimintaympäristöissä haastavat sekä työelämää että opistoja: on monta aikaikkunaa, jossa pitäisi pystyä toimimaan ja vastaamaan monenlaisiin tarpeisiin yhtäaikaisesti.

Kansanopistot näkevät antoisana ruohonjuuritason yritysysteistyön.

Opisto- ja yritysvierailujen muodossa toteutettava yhteistyö ja yhteisesti suunnitellut opintokokonaisuuudet ovat oppimisen paikkoja puolin ja toisin.

Työpaikoilla tapahtuvaa oppimista pidettiin tärkeänä ja sen hyödyt nähtiin erityisesti aliedustettujen ryhmien kohdalla merkittäviksi.

Esille nousi myös ajatus siitä, että oppimista pitää tarkastella kaikkien laajasti, ja erilaiset oppimisen tavat on otettava tehokkaasti käyttöön.

Työelämä ja yritykset

- **Puhummeko samaa kieltä?**
- **Ymmärrämmekö osaamisen samalla tavalla?**
- **Miten motivoimme työssä olevat täydentämään osaamistaan?**
- **Millä tavoin työssä olevat haluavat opiskella?**
- **Miten mahdollistetaan yksinyrittäjien ja itsensä työllistäjien kouluttautuminen?**

Motivointi ja uusien keinojen käyttöönotto täytyy tehdä yhteistyössä työnantajien kanssa!

”Kun työikäisille

tehdään koulutuksia, niin niihin tarvitaan aina joku täky, vetonaula, että ihmiset tulee.”

Hakeva toiminta muuttuu ajassa

Näyttää siltä, että hakeva toiminta käsitetään kansanopistoissa tällä hetkellä hyvin perinteisenä yhteistyönä ja ”jalkautumisena”. Opistolta lähdetään yhteistyökumppaneiden tai kohderyhmien pariin ja hakeva toiminta on konkreettisesti ihmisten kohtaamista.

Hakevan toiminnan käsitettä tulisi kuitenkin ehkä laajentaa. On tärkeää ymmärtää, mitä kohderyhmien ja opintopolkujen pirstaloituminen, digitalisaatio ja tekninen kehitys tai globaali maailma merkitsevät hakevan toiminnan kannalta. Miten tavoitamme entistä kapeampia kohderyhmiä / sektoreita tai miten osaisimme tehokkaasti tarjoilla kapeita erikoistumisen ja täydennyskoulutuksen mahdollisuuksia?

Useat erilaiset ilmiöt vaikuttavat hakevaan toimintaan joko suoraan tai epäsuorasti

Hakeva toiminta muutoksessa

- Digitalisaatio
- Pirstaloituminen, kapeat sektorit
- Osaaminen ja osaamisen käsite nyt ja tulevaisuudessa?
- Monikulttuurisuus
- Kansainvälisyys
- Väestökehitys ja ikärakenne
- Muuttuvat rakenteet yhteiskunnassa ja koulutussektorilla

Mitä muita ilmiöitä tunnistat?

Myös hakevan toiminnan on muututtava ajassa. Tällä hetkellä hakevaa toimintaa haastavat ja muovaavat esimerkiksi seuraavat tekijät:

- 1** Digitaalisuus muuttaa hakevaa toimintaa. Hakevaa toimintaa olisi tehtävä aktiivisesti myös digitaalisessa maailmassa, jolloin opistoilla olisi mahdollisuus tavoittaa täysin uusia kohderyhmiä (esimerkiksi niitä nuoria, joiden elämä ja sosiaaliset kontaktit ovat ”peli- ja digimaailmassa”). Tähän tarvittaisiin uudenlaista osaamista ja resursointia.
- 2** Etäopiskelun myötä kansanopistoille on syntynyt ”kampuksia verkkoon” ja toisaalta etäopiskelu mahdollistaa opinnot mistä päin maailmaa tahansa. Miten tämä muutos vaikuttaa hakevaan toimintaan?

3 Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus haastaa hakevaa toimintaa etsimään uudenlaisia ja kohdennettuja muotoja esimerkiksi eri kulttuureista tai koulutustaustoista tuleville.

4 Pirstaloituminen kohderyhmien, opintopolkujen, kiinnostusten kohteiden, sisältöjen jne. osalta vaativat entistä tarkempaa tutkimusta ja analyysiä siitä, mitä tarvitsemme, tarjoamme ja kenelle teemme.

5 Osaamisen määrittelyt, opiskelun ja oppimisen tapojen muuttuminen, yksilölliset tarpeet ja tapa opiskella ja oppia avaavat uusia ovia kansanopistoille: tässä kontekstissa kansanopistojen vahvuudet tulevat hyvin esille.

Hakeva toiminta näkyväksi ja todennetuksi toiminnaksi

Haastattelujen perusteella hakevan toiminnan pysyväisluontoisia malleja on opistoilla mietitty verrattain vähän ja opistot kokevat olevansa hakevassa toiminnassa vasta alkumetreillä. Resurssien niukkuus nähdään usein laajemman ja pidemmän tähtäimen suunnittelun esteenä. Vaikuttava hakeva toiminta vaatisi kuitenkin pysyväisluontoista pidemmän tähtäimen panostusta ja strategista suunnittelua opistoilla.

Vaikuttava hakeva toiminta pohjaa ennakointiin ja jatkuvaan vuoropuheluun sekä jatkuvasti muuntuvaan prosessimaiseen tekemiseen toimintaympäristön kanssa. Tällaiseen suunnitelmalliseen toimintaan tarvittaisiin opistoilla lisäresursseja. Tällä hetkellä näyttää siltä, että monissa pienemmissä opistoissa rehtori on (myös) hakevassa toiminnassa keskeinen henkilö: hän edustaa opistoa yhteistyöryhmissä, tekee kouluvierailuja ja toisaalta hoitaa hakevan toiminnan käytännön työtä aivan ruohonjuuritasolla opiston ulkopuolella messuilla ja tapahtumissa, kun muu henkilöstö on kiinni arkipäivän toiminnassa.

Hakevaa toimintaa tehdään myös erillisten projektien ja hankkeiden puitteissa, mikä saattaa johtaa siihen, että hakeva toiminta jää opiston perustoiminnan ulkopuolelle ”projektitoiminnaksi”. Toisaalta hankkeista ja kokeiluista jää usein elämään joitain pysyviä hyviä käytänteitä, mikä nähtiin hyvänä. Hankkeet mahdollistavat myös kehittämisen ja uusien toimintamallien kokeilun.

Hakeva toiminta jää tällä hetkellä opistoissa jollain lailla piiloon: hakevaa toimintaa tehdään muun toiminnan ohessa, tiedostamatta. Siksi hakevan toiminnan todentaminen, työmäärien tai siihen liittyvien kustannusten laskeminen koetaan hankalaksi. Asian konkretisointi vaatiikin alussa yhteistä pohdintaa ja määrittelyä sekä piilossa olevien toimintamallien esille nostamista.

**Miten
hakeva toiminta
todennetaan, mitä
se maksaa ja miten
se resursoidaan?**

Hakevan toiminnan kehittämisen lähtökohtia ja toimintastrategia kansanopistoissa

Huolimatta siitä, että hakeva toimintaa on hankala yksiselitteisesti määritellä, voidaan haastatteluiden perusteella löytää muutamia hakevan toiminnan yhteisiä tekijöitä ja kehittämisen lähtökohtia:

**Rehtori ja hanketyöntekijät
tekevät hakevaa toimintaa
→ Koko opisto tekee
hakevaa toimintaa.**

**Tarvitaan kuitenkin joku,
jolla on kokonaisuus hallussa
ja joka kokoaa ja koordinoi!**

***” Jokainen työntekijä
on opiston käyntikortti!”***

Kansanopistojen erityinen asema suhteessa hakevaan toimintaan

Ei ole lainkaan liioiteltua sanoa, että kansanopistoilla on erityinen asema sekä erityistä osaamista suhteessa hakevaan toimintaan. Kansanopistojen pedagogiikka tähtää ihmisen kokonaisvaltaiseen kasvuun ja ihmisen kohtaamisella on opistojen arjessa keskeinen merkitys. Nämä piirteet ovat myös hakevan toiminnan ydintä: kohtaamalla ihminen aidosti, saavutetaan luottamuksen ilmapiiri, jolloin tavoiteltavaan yhteistyön tilaan on mahdollista päästä.

Kansanopistoissa hakevan toiminnan tavoitteena ei ole pelkästään oppilasmäärän kasvattaminen saati taloudellisten voittojen tavoittelu. Hakevan toiminnan tavoitteet ovat kansanopistoissa laajempia ja syvemmällä: hakeva toiminta on vankasti arvopohjaista ja kansanopistot tiedostavat päätöstensä ja tekojensa yhteiskunnalliset ulottuvuudet. Kansanopistoissa valintoja tehdään kokonaisvaltaisen ajattelun pohjalta ja päätöksenteossa vaikuttaa usein laajempi yhteiskunnallinen konteksti ja merkitykset.

Arvojen merkitys näkyy esimerkiksi siinä, että kansanopistoissa tehdään työelämäyhteistyötä hyvinkin kapea-alaisilla erityisosaamiseen keskittyvillä sektoreilla tai koulutusta järjestetään kapeille sektoreille / kohderyhmille. Toisaalta opiskelupaikka saatetaan tarjota henkilölle, jolla ei välttämättä ole parhaita opiskeluedellytyksiä, mutta joka saa opistolta eväitä muuhun elämään ja ihmisenä kasvamiseen.

Joustavuus ja nopea reagointikyky sekä toimintaympäristön tarpeisiin vastaaminen ovat kansanopistoille ikään kuin sisään rakennettuja toimintamalleja, jotka

”Joustavuus ja reagointikyky. Ne ovat usein etuja tässä hakevassa toiminnassa.”

ovat keskeisiä myös hakevassa toiminnassa. Näiden ominaisuuksien esille tuominen ja hyödyntäminen myös hakevan toiminnan näkökulmasta olisi alueilla tärkeää.

Kansanopistoilla on paljon osaamista ja annettavaa hakevaan toimintaan. Tällä hetkellä haasteena on toiminnan pitkäjänteisyyteen panostaminen ja toimintaan kohdennettavat resurssit. Hakeva toiminta vaatii kansanopistokentältä tunnistamista ja tunnustamista, tietoista kehittämistä kaikilla tasoilla sekä kykyä nähdä sekä laajat yhteiskunnalliset että toisaalta yksittäisen opiskelijan tarpeet. Kuitenkin kansanopistojen tapa lähestyä ihmistä ja kohdata hänet arvostavasti on vankka kivijalka rakentaa edelleen hakevaa toimintaa.

”Jos tarvitaan tietyn ammattialan suomen kielen koulutusta, me järjestämme sitä ja haemme opiskelijat koulutukseen. Koen vahvasti, että olemme tässä mielessä hyvä palveluorganisaatio.”

kansanopistot.fi